

Кудрявцева Т. В.,

ст. гр. АБС-63А кафедри теорії архітектури

Київського національного університету будівництва і архітектури

kudriavtseva.tetiana@gmail.com

ORCID 0000-0002-1951-7187

Кравченко І. Л.

к. арх., доцент кафедри теорії архітектури

Київського національного університету будівництва і архітектури

krav4ira73@gmail.com

ORCID 0000-0002-3972-5215

ОБ'ЄМНО-ПЛАНУВАЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ ГРОМАДСЬКИХ ПРОСТОРІВ У ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Анотація: Стаття присвячена поняттю «суспільний простір» і особливостям його формування в об'ємно-планувальній структурі освітніх установ. У статті проаналізовані різні типи установ. На основі аналізу, сформовані основні формотворчі чинники в залежності від призначення та типу будинку. Також, виділені найбільш характерні функціональні особливості, властиві громадським просторам і як наслідок - сформовані основні характеристики «точок тяжіння».

Ключові слова: суспільний/громадський простір, зонування, заклади освіти, види активності, структура.

Постановка проблеми. Питання якісної освіти та розвитку молоді залишаються актуальними протягом доволі довгого періоду часу і особливо зараз, коли спостерігається тенденція до повної автоматизації виробництва, а інтелектуальні ресурси стають більш затребуваними ніж ручна праця. Зважаючи на психологічні особливості людини як соціальної істоти, архітектори поступово відходять від модерністських ідей у проектуванні за для створення якісного та комфортного середовища для життя людей, а не тільки створення інфраструктури та архітектури для задоволення їх базових потреб. Заклади освіти не є виключенням і також потребують свідомого підходу у проектуванні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Одною з перших появ поняття «суспільний простір» було філософське трактування цього терміну в роботі Ханни Арендт «Vita Activa або Про дієве життя» (1958 р.). Вона відділила публічний простір від приватного і наголошувала, що він існував завжди, як невід'ємна частина людської діяльності [1]. Довгий час це поняття вживалося

переважно в контексті містобудівної теорії, та по мірі розвитку його стали застосовувати щоб позначити певні простори безпосередньо в структурах будівель. Такі провідні науковці як Джейкобс, Сеннет, Берман та ін. досліджували пропорції, основні характеристики та фактори, засоби формування публічних просторів та їх впливи на суспільство. У статті наведені приклади організації публічних просторів іноземних закладів освіти.

Мета статті. Проаналізувати різні типи освітніх установ та сформулювати характерні функціональні особливості та формотворчі аспекти, властиві громадським просторам.

Виклад основного матеріалу. Тенденції розвитку сучасної архітектури поступово змінюються. З 1990-х -2000-х років, коли у містах, що розвиваються, архітектори прагнули створювати «будинки-атракціони» (напр. музей Гуггенхайма в Більбао), вектор розвитку змінився у напрямку створення та опорядження публічних просторів. Унікальні будівлі мали за ціль приваблювати туристів, інвестиції в індустрії розваг та торгівлі. Та вони потребують багато ресурсів як для зведення будівлі так і під час експлуатації.

Розвиток міст за рахунок створення суспільних просторів потребує значно менше витрат і спрямований не тільки для приваблення туристів, але й для місцевих жителів [2].

Освітні центри є важливою складовою структури сучасного міста. Це точки тяжіння для великого прошарку населення – переважно молоді. По всьому світу з'являються все нові методи освіти та розвитку, що потребують нового підходу у проектуванні закладів освіти, або у вдосконаленні вже існуючих структур. Актуальність формування суспільних просторів в освітніх установах пов'язана із соціально-психологічними факторами – окрім середовища для спілкування, такий простір поєднує в собі функції розвитку, освіти та виховання.

Об'ємно-планувальна структура певного освітнього закладу, як правило, відповідає освітньому рівню установи, що в ньому функціонує [3]. Основний фактор формування просторів – це вікова диференціація:

- Заклади дошкільної освіти
- Заклади початкової, базової та повної середньої освіти
- Заклади вищої освіти
- Заклади позашкільної освіти
- Заклади освіти для різних груп населення (мультифункціональні)

Суспільні простори можуть бути різними за функціональним призначенням, об'ємом, конфігурацією, масштабом і мати індивідуальні особливості в залежності від того, до складу установи якого рівня вони відносяться. Можна виділити такі параметри як – ергономічна складова, кількість, конфігурація, склад, наповнення, масштаб.

Рис. 1. Проект школи «**Santa Maria High School**» у Португалії, арх. **Appleton Domingos Arquitectos**

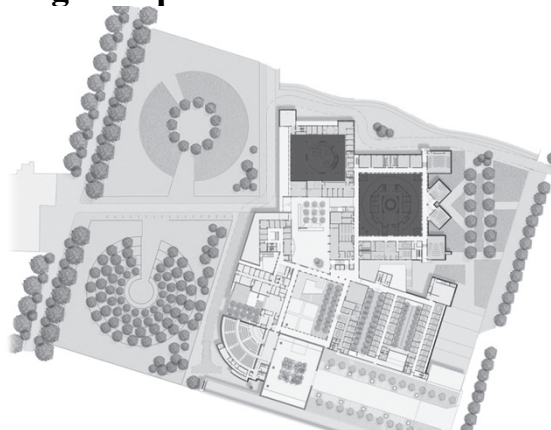

Рис. 2. Університет «**Georgetown University**» в Катарі, арх. **LEGORRETA**

Рис. 3. Старша школа «**High School Crinkled Wall**» в Куфштайні (Австрія), арх. **Wiesflecker Architecture**

Проаналізувавши структури будівель, можна виділити такі групи просторів, що диференціюються за функцією та розміщенням у структурі будівлі:

- Буферна, або транзитна зона (вестибюлі, коридори, переходи і т.п.) (див. рис. 1)
- Внутрішні зони загального користування (зали, кабінети, кімнати, майстерні)(див. рис. 2)
- Зовнішні зони загального користування (вхідні групи, майданчики відпочинку, території навколо будівлі)(див. рис. 3)

Як і для публічних просторів в тканині міста, для просторів у структурі освітніх закладів найважливішим фактором перетворення із зони загального користування в громадський простір є поєднання різноманітних функцій.

Розглянемо деякі функції, що мають виконувати публічні простори.

Доступність – (сполучення із основними транзитними системами) навіть простір, що ідеально реалізовано з точки зору комфорту, естетичності та композиції буде проігнорований суспільством через ізольованість, або ж він може бути «приватизований» одною з соціальних субкультур, що тільки підкреслить його ізольованість.

Безпека – важлива як з фізичної точки зору, так і з психологічної. Відповідно до кліматичних умов, умов розташування та інших особливостей експлуатації слід вживати відповідні заходи для забезпечення відповідного рівня фізичного комфорту. За інших умов людина не може повноцінно спілкуватися та взаємодіяти, оскільки не виконанні базові вимоги що до її безпеки.

Обладнання – публічний простір може існувати і за мінімальної наявності оздоблення (відсутність лав та смітників, неякісне покриття і т. д.), проте, відповідне сучасне обладнання підвищує шанси публічного простору на «життєздатність» та збільшує його привабливість в очах потенційних користувачів.

Можливість спостереження дії – передбачає наявність природних та штучних перспектив, що дозволяють глядачеві спостерігати навколишні явища, перебуваючи в цьому просторі та відчувати себе причетним до «театру навколишньої дії». Є одним з найважливіших критеріїв для створення дієвого простору.

Багатофункціональність – варіативність простору, що дозволяє різним верствам населення користуватися простором за для своїх цілей. Чим більше соціальних груп взаємодіє в межах цього простору, тим більше воно має перспектив подальшого розвитку [5].

Саме різноманітні види людської активності, що природнім чином виникають, та поєднуються в одному місці є важливим показником якісно спроектованого громадського простору. Як правило, він включає в себе зони відпочинку, спілкування, рекреаційні зони, проведення зборів та масових заходів. Нерідко суспільні простори утворюються навколо, або безпосередньо у зонах харчування.

З точки зору об'ємно-просторового планування, це – великопрогонні простори, із високим рівнем освітлення. Такі приміщення несуть в собі не тільки функціональну, але й естетичну функцію і часто є домінантою в планувальній структурі будівлі. Якщо розглянути приміщення з точки зору функціонального зонування – найчастіше, вони знаходяться близько до, або безпосередньо у

композиційному центрі будівлі, на перетині транзитних потоків та поєднують в собі акумулятивну, фільтруючу та розподільчу функції [4].

Розповсюдженою практикою планування суспільного простору в освітніх закладах є створення внутрішнього двору. Такий прийом дозволяє поєднувати внутрішній та зовнішній простори, умовно нівелюючи границі і через цей психологічний фактор простір стає привабливішим для людини.

Проектування зимових садів та атріумів підтримує тему синтезу навколишнього та зовнішнього просторів, проте, тут домінує принцип інтеграції – розміщення рослин навколо зон відпочинку, скульптур або фонтанів створює ілюзію присутності навколишнього середовища всередині. Окрім того, атріуми відіграють важливу роль у забезпеченні технічних та експлуатаційних вимог, таких як освітлення, теплоізоляція і т.п.[6].

В залежності від потреб структура такого простору може змінюватись, тому, бажано передбачати можливість трансформації громадських просторів у освітніх закладах під різноманітні сценарії розвитку. Наприклад, за допомогою перегородок розділяти на менші просторові чарунки, або за допомогою інших просторових елементів – об'ємних рослин, скульптур, тощо – розмежовувати зони транзиту та відпочинку. Атріумний простір може також виконувати функцію центральної і найбільшої аудиторії, або бути домінантним презентаційним простором будівлі.

Суспільні простори навколо будівель освітніх закладів також можна класифікувати за функцією в залежності від їх розташування в просторі відносно будівлі та схеми пішохідних вулиць і проїздів.

- Транзитні зони (тротуари, площі)
- Рекреаційні зони (майданчики, лави, альтанки)
- Розподільчі зони (площі перед входом, розгалуження пішохідних доріжок, тощо)
- Зони активності (збори студентів, спортивні заходи)

Організація комфортного зовнішнього простору має свої особливості. Зважаючи на клімат України, використання таких громадських просторів можна назвати сезонним. Воно, в свою чергу, потребує застосування певних заходів: влаштування обладнання (лави, столи і т.п.), освітлення, опорядження покриттів (тротуари, спортивні майданчики, тощо), догляд за рослинами (газон, кущі, дерева).

Висновки. Отже, можна зазначити, що незалежно від планувальних, об'ємних або функціональних особливостей, статус «суспільний простір» притаманний тільки тому простору, який приваблює людей і спонукає їх до різних соціальних активностей.

Список використаних джерел:

1. Ханна Арендт., «Vita Activa или О деятельной жизни» // Ад Маргинем., 2016 г. С.7-8.
2. Ревзин Г., Что такое современное общественное пространство. // Презентация., КБ «Стрелка». 2017
3. Пименова Е.В. Архитектурно-типологические особенности формирования многофункциональных образовательных комплексов // V Международная научно-практическая конференция «Теоретические и практические проблемы развития современной науки». Махачкала: НИЦ «Апробация», 2014. С.114-116.
4. Лінда С. М. Архітектурне проектування громадських будівель і споруд//Львівська політехніка, 2010. С. 108-111.
5. Пучков М. В. Город и горожане: общественные пространства как модератор поведения людей – статья., «Архитектон: известия вузов» № 45 Март 2014
6. Земов Д. В. Эволюция и тенденции формирования современных атриумных пространств // Архитектон: известия вузов, 2004, №8

Аннотация

Кравченко И.Л., к.арх., доцент; Кудрявцева Т.В., ст. группы АБС-63А кафедры теории архитектуры Киевского национального университета строительства и архитектуры. Объёмно-планировочная организация общественных пространств в образовательных учреждениях.

Статья посвящена понятию «общественное пространство» и особенностям его формирования в объёмно-планировочной структуре образовательных учреждений. В статье проанализированы различные типы учреждений. На основе анализа сформированы основные формообразовательные факторы в зависимости от назначения и типаздания. Также, выделены наиболее характерные функциональные особенности, свойственные общественным пространствам и как следствие – сформированы основные характеристики «точек притяжения».

Annotation

Kravchenko I.L., architect, PhD, associate professor; Kudriavtseva T., ABC-63A student of architectural theory department of Kyiv National University of Construction and Architecture. Organization of public spaces in educational institutions.

The article is devoted to the concept of “public space” and the peculiarities of its formation in the space-planning structure of educational institutions. The article analyzed various types of institutions.

The relevance of this topic can be explained by the modern tendency to abandon modernist values in an attempt to renew and diversify social life by creating comfortable and high-quality spaces for people, not just creating infrastructure and architecture to meet their basic needs. Public spaces in the structure of educational institutions play an important role, since a significant percentage of the population spends time at this or that stage of life there. As a rule, these are young people; therefore, an architect, through competent design, can influence the habits of the further formation of social ties among the younger generation.

Based on the analysis of various educational institutions, the main formative factors are formed depending on the purpose and type of building. They include - the main ways of placing public space in the planning structure of the building, as well as their classification depending on the functional purpose. Also, the most characteristic functional features inherent in public spaces are highlighted and, as a result, the main characteristics of "points of attraction" are formed.

Important factors in the perception and formation of space are the psychological and social aspects of society. In addition to primary functions, such as: a transit zone, a recreation area, a distribution zone and an activity zone, public spaces can be gradually filled with functions depending on the needs of the people who use them.

During the analysis of functionally different institutions: schools, kindergartens, gymnasiums, universities, etc., a variety of planning and three-dimensional structures in which public space can be formed is revealed.

As a result, it can be concluded that, regardless of planning, volumetric or functional features, the status of “public space” is inherent only in the space that attracts people and encourages them to various social activities.

Keywords: public space, zone, educational institutions, types of activities, planning structure.